JÄRWA TEATAJA

Põllumeeste ja asunikkude häälekandja.

Ilmub kolm korda nädalas: igal teistpäewal, neljapäewal ja laupäewal.

Toimetus ja raamatupidamine: Paides, Turuplatz nr. 13. Kõnetraat 101 — Kõnetunnid kella 10—1 l. Tähtaegsetamata jäänud käsikirjad läläitakse ära, kui neile tagasisaatmiseks markised ei ole juures lisatud.

Üksiku numbri hind 5 senti. Tellimise hind alandatud.

Wastutaw toimetaja Wilem Westfart. Wäljaandja „Järwa Kirjastus ühisus".
Tellimise hind postiga: 1 aasta Kr. 6.— 3 kuud Kr. 1.70 ½ aastat Kr. 3.20 1 kuu Kr. 0.60

Kuulutuste hind: Üks millimeeter lähel veerul: tekstis 8 sent., kuulutuste lõpul 5 sent.

Nr. 68. Paides, neljapäewal 15. juunil 1933. a. 8. aastakäik.

Põhiseaduse parandamine kukkus läbi.

Poolt anti 161.338, wastu 331.000 häält.

Üldiselt anti mööduunud rahwahääletamisel hääli järgmiselt, kusjuures maakondades ja linnad kaela arwatud:

Maakonnad:	Poolt:	Wastu:
Tallinn	17.362	51.028
Wirumaa	28.961	38.134
Harjumaa	15.606	26.777
Läänemaa	12.578	15.538
Saaremaa	8.324	12.960
Järwamaa	9.424	16.237
Tartumaa	20.877	63.207
Wiljandimaa	10.942	22.452
Pärnumaa	13.440	29.125
Wõrumaa	8.467	27.624
Walgamaa	4.709	13.852
Petserimaa	10.648	13.946

Kokku poolt: 161.338 wastu: 331.000

Selles kokkuwõtles puuduwad ainult üksikud jaoskonnad, mis üldpilti aga kuidagiwiisi ei suuda muuta.

Üldtoobud andmete järele oli tänawu makstwaid hääli 492.338. 1932. a. häälestamisel tõusis see arw 692.310 peale, kusjuures poolt anti 333.947 ja wastu 345.215 häält.

Toome üllpool andmeid põhiseaduse häältamise kohta üksiknte waldade ja linnade järele.

Tallinnas hääletas wastu 74,6 protsenti.

Esialgse kokkuwõtte järgi on Tallinnas antud hääli 68.390 ehk 69 protsenti, hääleõiguslikest. Antud häältest oli poolt 17.362 ehk 25,4 protsenti, wastu 51.028 ehk 74,6 protsenti. Tühje ümbrikke leiti hääletusküstidest 261. Mõõnusetuks tunnistati 343 sedelit mitmesuguste juurekirjutiste tõttu.

Teisipäewa õhtul pidi lõpuliku häältejate arwu kindlakstegemiseks kokku astuma Tallinna jaoskonna komitee. Suuri muutusi häältejate arwus ei peaks tulema.

Tartu linn ja maa rõhuwalt wastu.

Osa wõttis üle 70% hääleõiguslikkudest. Lõpulikkude andmete järgi anti poolt 20.877 h. ja wastu 63.207.

Tartu linn: poolt 6884, wastu 23.940; **Ülemise alew:** poolt 176, wastu 720; **Kallaste alew:** poolt 187, wastu 386; **Mustwee:** poolt 249, wastu 1055; **Otepää alew:** poolt 100, wastu 1011; **Kirepi mald:** poolt 30, wastu 239; **Helenurme mald:** poolt 70, wastu 163; **Iberma:** poolt 79, wastu 179; **Võrbuse:** poolt 24, wastu 121; **Härjanurme:** poolt 191, wastu 346; **Rõngu:** poolt 352, wastu 740; **Nõlvaküla:** poolt 183, wastu 524; **Krüüdneri:** poolt 121, wastu 680; **Luua:** poolt 502, wastu 388; **Puurja:** poolt 169, wastu 479; **Meeri:** poolt 135, wastu 740; **Mõisa:** poolt 190, wastu 643; **Pala:** poolt 539, wastu 521; **Piibe:** poolt 53, wastu 217; **Raja:** poolt 106, wastu 586; **Ruila:** poolt 135, wastu 572; **Ropka:** poolt 104, wastu 502; **Rõngu:** poolt 238, wastu 589; **Sadjärwe:** poolt 204, wastu 472; **Soosaare:** poolt 241, wastu 709; **Tõlla:** poolt 203, wastu 463; **Waigasse:** poolt 94, wastu 441; **W. Nuudse:** poolt 192, wastu 694; **W. Otepää:** poolt 82, wastu 248; **Võnnu:** poolt 194, wastu 528; **Võru:** poolt 288, wastu 1062; **Ülenõmme:** poolt 300, wastu 651; **Ülenurme:** poolt 775, wastu 642; **Äksiwa:** poolt 182, wastu 636; **Jõgewa:** poolt 234, wastu 721; **Jõgewa-Võnnu:** poolt 339, wastu 1330; **Kamastu:** poolt 249, wastu 1020; **Kawilda:** poolt 238, wastu 967; **Kuremaa:** poolt 244, wastu 724; **Laiuse:** poolt 186, wastu 524; **Luke:** poolt 52, wastu 303; **Meeksi:** poolt 300, wastu 419; **Peipsiääre:** poolt 439, wastu 860; **Tarwa:** poolt 360, wastu 970; **Taimi-Tõlla:** poolt 178, wastu 612; **Tähtvere:** poolt 146, wastu 480; **W. Nuudse:** poolt 103, wastu 647.

Läänemaa.

Haapsalu linnas oli poolt-häältejaid 957, wastu 1372.

Üksikute waldade järele on rahwahääletuse tulemus Läänemaal järgmine: **Ahtla** w.: poolt 168, wastu 535; **Jõgisoo** w.: poolt 144, wastu 189; **Lihula** w.: poolt 208, wastu 157; **Mõisa** w.: poolt 544, wastu 411; **Oru** w.: poolt 331, wastu 602; **Puhtalu** w.: poolt 301, wastu 531; **Puhtaloppi** w.: poolt 193, wastu 273; **Risefalu** w.: poolt 145, wastu 529; **Rõlgaldi** w.: poolt 414, wastu 277; **Vastna** w.: poolt 129, wastu 801; **Vigala** w.: poolt 402, wastu 662; **Wormsi** w.: poolt 276, wastu 301; **Võnnu** w.: poolt 99, wastu 306; **Ginalepa** w.: poolt 337, wastu 401; **Suislepa** w.: poolt 250, wastu 180; **Velise** w.: poolt 698, wastu 598; **Wõnnu** w.: poolt 99, wastu 306.

Haimre w.: poolt 303, wastu 479; **Kirbla** w.: poolt 329, wastu 441; **Koiowere-Ridaja** w.: poolt 201, wastu 444; **Lihula** w.: poolt 400, wastu 207; **Luiste** w. (puudub 1 jsk.): poolt 144, wastu 270; **Märjamaa** w.: poolt 540, wastu 491; **Saulepa** w.: poolt 384, wastu 297; **Sipa** w. (1. jsk. puudub): poolt 74, wastu 71; **Palimere** w.: poolt 247, wastu 224; **Martna** w.: poolt 477, wastu 336.

Läänemaa wastu.

Läänemaal oli ära antud kokku 5532 hääli, neist poolt 2016, wastu 3941, riikutud 75. Üksikutes waldades on wahekorrad järgmised: **Kirbla alew:** poolt 146, wastu 517; **Gunnaste** w.: poolt 575, wastu 560; **Keina** w.: poolt 327, wastu 714; **Kõrgesaare** w.: poolt 445, wastu 656; **Suuremõisa** w.: poolt 524, wastu 600.

Pärnumaal rõhuw enamus wastu.

Ka Pärnu linn täielikult wastu.

Pärnu linnas ja garnisonis oli poolt 2953 häält, wastu 8513 häält. Niihästi linnas kui ka maakonnas on saadud andmete järele sotsialistid kõwasti wastu hääletanud. Pärnu linnas on wastu hääletanud ka sakslased. Weel eile mõned kohapealsed sakslased on seletanud, et kuigi lestbüroo on soowitanud hääletada poolt, on omawahel tegelikult ikkagi tehtud otsuseks hääletada wastu. Kuna Pärnus sakslastel umbes 1000 häält, siis on sellega osaliselt seletataw wastuhäälte kasw linnas.

Muuseas olgu tähendatud, et Pärnumaal (üheS linna alewikkudega) eelmisel põhiseaduse muutmise rahwahääletusel anti poolt 26.560 häält ja wastu 33.382 häält.

Üksikutes waldades kuiunesib nüüd tulemused järgmiseks:

Audru wallas: poolt 149 h., wastu 692; **Enge** wallas: poolt 53 h., wastu 216 h., **Halliste** wallas: poolt 325 h., wastu 615 h.; **Jõesuu** wallas: poolt 201 h., wastu 280 h.; **Jõõpre** wallas: poolt 183 h., wastu 305 h.; **Karlesite** wallas: poolt 103 h., wastu 214 h.; **Koisma** wallas: poolt 257 h., wastu 311 h.; **Karksi** wallas: poolt 221 h., wastu 436 h.; **Kihnu** wallas: poolt 19, wastu 347; **Kilingi** wallas: poolt 203, wastu 549; **Koonga** wallas: poolt 467, wastu 395; **Laeiste**: poolt 101, wastu 311 h.; **Karksi** wallas: poolt 221 h., **Mõisaküla**: poolt 317, wastu 287; **Paali**: poolt 218, wastu 473; **Pärnu**: poolt 67, wastu 167; **Reiu**: poolt 45, wastu 94. **Sauga**: poolt 408, wastu 516; **Seliste**: poolt 298, wastu 537.

Ühja wallas läks hääletamas üle 70 protsendi. Eelnõu sai poolt 406, wastu 1093 häält. **Häädemeeste** wallas: poolt 72 häält, wastu 672 häält. **Orajõe** wallas: poolt 302 häält, wastu 596. **Penuja** wallas: poolt 135, wastu 193. **Paide** wallas: poolt 190, wastu 433. **Parnuse** wallas: poolt 159, wastu 479. **Suigu** wallas: poolt 158, wastu 32. **Tõstamaa** wallas: poolt 444, wastu 508. **Tori** wallas: poolt 700, wastu 853. **Tõstamaa** wallas: poolt 349, wastu 593. **Uulu** wallas: poolt 184, wastu 670. **Wee** wallas: poolt 250, wastu 91. **Ema-Salme** wallas: poolt 596, wastu 593. **Wana-Pärnu** wallas: poolt 684, wastu 865.

Wirumaa.

Narwa linn: poolt 3934, wastu 9271. **Selanikel** aastal augustis oli poolt 3843, wastu 10.561. **Rakwere** linnas 1379 poolt ja 3592 wastu. **Jõhwi alewis** 299 poolt ja 396 wastu, **Kunda alewis** 219 poolt ja 726 wastu, **Narwa-Jõesuu alewis** 411 poolt ja 792 wastu, **Haljala** wallas 735 poolt ja 397 wastu, **Avinurmes** 543 poolt ja 575 wastu, **Helmetsa** 575 poolt ja 248 wastu, **Jõhvi** 649 poolt ja 843 wastu, **Kadrina** 580 poolt ja 649 wastu, **Kiiu** 918 poolt ja 406 wastu, **Maidla** 547 poolt ja 355 wastu, **Narwa** wallas 368 poolt ja 1070 wastu, **Puhmu** 621 h. ja 616 w., **Püssi** 837 poolt ja 897 wastu, **Rodela** 558 poolt ja 483 wastu, **Sonda** 152 poolt ja 291 wastu, **Sõtke** 391 poolt ja 618 wastu, **Sõmeru** 576 poolt ja 514 wastu, **Tudulinna** 424 poolt ja 347 wastu, **Waimastu** 211 poolt ja 775 wastu, **Varangu** 654 poolt ja 883 wastu, **Viitna** 477 poolt ja 432 wastu, **Wotla** 380 poolt ja 531 wastu.

Saaremaa.

Kuressaare linnas on antud poolt 546 häält, wastu 1379.

Waldades on wahekorrad järgmised: **Abruka** w.: poolt 314, wastu 546; **Helkuma**: poolt 519, wastu 420; **Kaarma-Suurwalla** (puudub wab anduned 2 jsk.): poolt 367, wastu 653; **Kihelkonna** w.: poolt 469, wastu 1130; **Ko.gula** w.: poolt 536, wastu 807; **Kärla** w.: poolt 283, wastu 950; **Laimjala** w.: poolt 221, wastu 236; **Leisi** w.: poolt 425, wastu 813; **Lesna** w. (puudub 2 jsk.): poolt 341, wastu 582; **Lümmada** w.: poolt 373, wastu 652; **Maadi** w.: poolt 370, wastu 468; **M.-Suur** w.: poolt 344, wastu 1294; **Mõnge** w.: poolt 130 wastu 508; **Soelaste** w.: poolt 78, wastu 436; **Sarn** w.: poolt 70, wastu 240; **Sõmerpalu** w.: poolt 104, wastu 506; **Toolamaa** w.: poolt 51, wastu 407; **Tjooru** w.: poolt 286, wastu 503; **Wandina** w.: poolt 188, wastu 504; **Walgjärwe** w.: poolt 137, wastu 529; **Waljelinna** w.: poolt 360, wastu 1199; **Meiwora** w.: poolt 273, wastu 640; **Wiitina** w.: poolt 171, wastu 506; **Wõru maka waltamaja jaosk.**: poolt 40, wastu 221; **2. Diwisji 7. jsk.**: poolt 18, wastu 12; **2. Diw. 9. jsk.**: poolt 31, wastu 107.

Walgamaa ja linn.

Üksikute waldade järgi on tulemused järgmised: **Karksi**: poolt 102, wastu 279; **Jõgewaste**: poolt 129, wastu 328; **Helme**: poolt 71, wastu 222 (1 jsk. puudub); **Taagepera**: poolt 56, wastu 611; **Hummuli**: poolt 153, wastu 380; **Keeni**: poolt 53, wastu 336; **Laatre**: 337 poolt, 455 wastu; **Leebiku**: poolt 67, wastu 214; **Raagjärwe**: poolt 140, wastu 382; **Luigatsi**: poolt 447, wastu 1112; **Laanemetsa**: poolt 122, wastu 502; **Tõlliste**: poolt 205, wastu 817; **Ruurküla**: poolt 138, wastu 168; **Holdre**: poolt 80, wastu 76; **Tahewa** (1 jaosk. puudub): poolt 129, wastu 265; **Löwe**: poolt 119, wastu 234; **Karula**: poolt 263, wastu 947; **Sangaste** (1 jsk. puudub): poolt 280, wastu 768; **Soorn**: poolt 119, wastu 226; **Tõrwa linn**: poolt 230, wastu 1079; **Walga linn**: poolt 1885, wastu 4441; **Walga garnison**: poolt 46, wastu 116.

Petserimaa hääletas wastu.

Petserimaal läis linnas hääletamas umbes 70%, maal kõikus hääletajate protsent waldades 50 ja 60 wahel. Eelnõu poolt anti kokku 11.619 häält, wastu 14.559 häält. Üksikjaikude tagajärjed on järgmised (puudud weel wähe üksikuid jaoskonnad):

Petseri linn: poolt 930 häält, wastu 1041 häält; **Irboska wald**: poolt 2806, wastu 1245; **Järwejõu wald**: poolt 1102, wastu 826; **Kulje** w.: poolt 978, wastu 447; **Laura** w.: poolt 842, wastu 1467; **Meremäe** w.: poolt 449, wastu 1205; **Mäe** w.: poolt 149, wastu 817; **Petseri** w.: poolt 924, wastu 1746; **Räutowa** w.: poolt 251, wastu 1728; **Saitsermaa** w.: poolt 589, wastu 466; **Sonda** w.: poolt 1684, wastu 1442; **Wilo** w.: poolt 910, wastu 1612; **Põhja laager**: poolt 138, wastu 251; **Lõuna laager**: poolt 228, wastu 566.

Hääletuse kilde.

Rahwahääletamist on tõlgendanud mõnedki ühe ühtlise arwamise omakasuliseks, pannes oma soowid kirja hääletusõhtelil.

Seegi lõdamik üllab, et poolt hääletab ta ainult siis, kui Pulle-Jaan annameheks paanakse ja Toompea tõstku linnaõnnejaltsiteie ametisse.

Teine hääletaja üllab, et raha peab jäämu endiselt kõrgusele. Kurssi tõõgutada ei tohi. See olewat kurilegu, mitte elupaandus.

Seegi hüüb oma 2 krooni tagasi, mis eelmise rahwahääletuse puhul maksmise trahwiks. Nii raha kätte saab, siis lubab poolt hääletada.

Ühele sedelile oli kirjutatud: „Palun terba ja tõbe."

Tallinnast üks hääletajaist on kirjutanud oma „wastu" sedelile: „Nüüd Kodi-Joan saab mõka tahtis."

Ühele alewis oli keegi nähtawasti kindlas usus olnud, et kui hääletab wastu, siis teeb J. Lõnisjõnile Tõwa ninamõõtu. Mees oli sedelile järgmise luulu kirjutanud:

„Tõest' ei tea mu
mis nüüd peam kegema.
Kas panna „wastu" wõi ehk „poolt",
wõi kelle eest peam kandma hoolt?
Tead, kallis Jaan, tere-traaslu,
laid lõsti panen sulle „wastu".

Samas alewis oli keegi ümbrikusse aletanud nõdrakn pildi peatkirjaga: „Preilt soowib tuktust."

Nõe wallas tardab keegi, et wabadusõõjalaste meheid mõisa ehk kuskagi läbi sauda ja Toompeole jõtnud. Saaki lohutab mees ennast, et

„Ei Larka sinna küll wõist saa,
Ehk Tõnguste lubat wõrra ka."

Preesidendi wastu aga leiseri poolt.

Ratwere linna üks wõõrjõõt oli ümbrikusse pannud 2 sedelit: ühe poolt ja teise wastu. Wastu sedelile oli peale kirjutatud, et ta on preesidendi wastu, sest siis pole mõnd kui wõõ ja wõõ. Parem juba korraga wõõba kõnnaga ja sellele annab ta oma hääle tõõõ

Põhiseadus jäi parandamata.

Keskerakonna karuteene rahwale.

Riigikogu poolt wäljatöötatud põhiseaduse parandamise eelnõu on tagasilükatud ootamata suure häälteenamusega. Kui mõelda selle peale, et praeguse põhiseaduse puudused on üldiselt juba tuttawad ja nende parandamise wajadus arusaadaw, siis esialgu näib hoopis mõistmata olewat see tagasilükkamine. Kui aga hakata lähemalt waatlema kõiki neid sündmusi, mis aset leidsid häältamise eel, siis hakkab nii mõnigi asi selgemana paistma.

Aasta tagasi, kui tuli häältusele esimest korda põhiseaduse muutmise kawa, nägid linna lehed, eriti aga keskerakonna omad, suurt waewa, et näidata, et põhiseaduse muutmisega pole mingit kiiret. See olla nii öelda maitse ast ja häältatagu poolt wõi häältatagu wastu, õige olla mõlematpidi. Põhiseaduse muutmise ast tehti rahwale täiesti ülesköiksels, häältajate read löödi segi ja tagajärg oli see, et linnade enamus kukutas eelnõu läbi.

Põhiseaduse parandamise idee sellega aga ei olnud weel sugugi maha maetud; ka tõusis 1932. a. lõpu poolel uuesti üles. Siis wõttis keskerakond teise taktika: hakkas wenitama. Hakati wäiklaselt urgitsema köitsugu ühitasjade kallal, mis pidid olema ütlemata tähtsad. Kui see kõik ei aidanud, siis tehti äkki üks neist ootamata „nõksudest", millede poolest keskerakond J. Tõnissoni juhtimisel juba omapäraselt kuulsaks on saanud: eelnõu maeti maha komisjoni.

Raske on ette kujutada saatuslikumat eksisammu, kui see oli: ülemaa käis pahameele laine ja et just sel ajal oli allkirjade korjamine wabadussõjalaste eelnõule, siis otse meeleawaldusliselt hakati allkirju andma sellele eelnõule. Tuli ette waldasid, kus seni oli wabadussõjalaste kawale kõigest 5—6 allkirja antud; kui aga sai teatawaks keskerakonna matmise manööwer riigikogu kawaga, siis mindi protestiks massiliselt wabadussõjalastele allkirju andma. Mõnes wallas tõusiz selletõttu allkirjade arw järsku mitme saja peale kohe.

Rahwa ootamatu protest mahamatmise wastu ehmatas keskerakonna kauniste ära. Oldi lõpuks nõus riigikogu eelnõu uuesti liikuma panema, kuid tingimusega, et riigikogu peab olema sajaliikmeline. 100 liikme nõudmine pressitigi läbi.

Saadi wiimaks niikaugele, et eelnõu pandi rahwahääletamisele ja häältamise päew hakkaski lähenema. Seal tegi J. Tõnisson uue „nõksu": riik paisati kriisikeerisesse ja koburahu, mis kihutustööks hädawajaline, häwitati kõige hoolimatul kombel.

Järgnes praeguse koalitsiooni wõimuletulemine ja sellega ühenduses terwe rea uute sammude astumine, mis suurendasid rahulolematust ja kõwendasid protesti waimu. Otse majendawalt mõjus ankeetkomissioni tagasilükkamine riigikogus. Oeldi päris awalikult, et kui keskerakond ühes oma liitlastega tahab rahwa silme eest warjata sadade miljonite riigiraha saatust, siis ei ole õige asi ka selle põhiseaduse eelnõuga, mis nende meeste kaastegewusel wäljatöötati. Ega nad siingi rahwa huwides tegutsenud.

Tagajärg: jälle langes riigikogu eelnõu toetajate seast ära osa inimesi ja asus wastuhääletajate hulka.

Kuid ega see weel kõik polnud. Järgnes J. Tõnissoni esinemine Tartu „Wanemuises" ning sellele mürgel, prefekti wallandamine ja kaitseseisukorra wälja kuulutamine Tartu linnas ja maakonnas.

Selle wiimase sammu tagajärg oli just wastupidine sellele, mida kättesaada loodeti: põhiseaduse läbiminemisele kaasaaitamise asemel oli see weel üheks tagakihutajaks wastuhääletamisele. Oeldi, et kui nii uisapäisa ja hoolimatult talitatakse nüüd, mis siis saab, kui põhiseaduse muutmine läbi läheb! Keskerakonna enese lehed olid enne seda just eriliselt allakriipsutama hakanud, et J. Tõnisson saab esimeseks presidendi asetäitjaks, saab dekreediõiguse j. m. s.

Kuidas juba ainult niisuguse wõimaluse ettekujutamine häältajatesse mõjunud on, seda näeme kõige paremini muuseas kaitseseisukorra alla pandud Tartu linna ja maakonna häältamistagajärgedest.

Hoopis õnnetu mõte oli J. Tõnissonil enne häältamist wälja anda riigiwanema käsukiri. Kuulub, et just selle käsukirja tõttu on wäga paljud wastu häältanud.

Muidugi riigikogu eelnõu wastu tegid kihutust wabadussõjalaste liidu tegelased, sotsialistid ja mitmed asunikkude koonduse staabimehed. Kuid kõige sellega ei saa kuidagi seletada sarnaseid rabawaid häältamistagajärgi nagu praegu seda näeme. Seda mõistame ikkagi ainult siis, kui arwesse wõtame järjekindlat rahwa prowotseerimist keskerakonna ja tema juhi poolt. Sellega tekitati ikka rohkem ja rohkem umbusku riigikogu kõikide kawatsuste, järelikult ka tema põhiseaduse eelnõu wastu. Surmahoobi riigikogu eelnõule andsid aga wiimased sündmused riigikogus, kus keskerakondlased oma liitlastega tumedaid asju kinni hakkasid katma. Sellest lõi lõkkele elaw protesti meeleolu ja hilisemad sündmused walasid sinna aina õli juure.

Jälle seisame põhiseaduse parandamise-eelnõu läbikukkumise ees. Muidugi ei murra see nende tahet, kes on weendunud põhiseaduse parandamise wajadusest. Kuid see ei suuda olematuks teha seda kahju, mida rahwas saab selle tõttu, et jäid seekord kättesaamata need paremused riigikorras, mida põhiseaduse parandamine enesega oleks kaasa toonud.

Silmapaistwat osa riigikogu eelnõu läbikukutamisel on mänginud keskerakond oma juhiga eesotsas. Nende peale langeb ka esijoones wastutus kõige selle eest, mida see läbikukkumine enesega kaasa toob.

Läti piirab Saksa kaupade sissewedu

Wastab Saksa surweawaldusele sama mööduga.

Riia, 12. juunil. Läti wõi sissewee ärakeelamise kohta Saksamaal „Jaunakas Sinas" kuuleb, et asi tuleb Läti walitsuse homsel koosolekul arutusele. Läti ametlikes ringkondades oldawat arwamisel, et Saksa samm ei ole kooskõlas mõlema maa wahel walitsewate sõprussuhetega ega makswa kaubalepinguga. Saksa saatkonnal olewat teada olnud, et Läti walitsus tahab oma lähemal koosolekul, mis on homme, arutada küsimust, mida tuleks ette wõtta boikoti asjus, mis sotsiaaldemokraatide ja jumiorganisatsioonide poolt on kuulutatud Saksa kaupadele. Saksa walitsus wõttis aga tarwituselle surweabinõu, ilma et ta oleks ära oodanud Läti walitsuse otsuse. Lätis ajutakse nüüd seisukohal, et Läti peab wastama Saksamaale sama mööduga. Nimelt peab Läti piirama samal mõõdul Saksa kaupade sissewedu.

Ajakirjandus.

Põhiseaduse eelnõu läbikukkumine — raske löök walitsusele.

Keskerakonna tööerakondlisele tiiwale lähedalseisja hommikuleht „Sõnumed" kirjutab rahwa häältamise tagajärgedest. Ta leiab, et riigikogu põhiseaduse parandamise eelnõu läbikukkumine on raskeks lööginks praegusele walitsusele. Leht kirjutab:

Würflid on wisatud, silmadki kokku loetud ning wabariigi walitsus ja riigikogu, kes mängu panid kogu oma prestiisihi, on lööbud. Lööbud niisuguse enamusega, mis tõsiselt mõtlema paneb.

Eriti raske on löök walitsusele. Kui tehti wiimane walitsuse kriis, siis oli üheks motiiwiks ka see, et eelmine walitsus ei ole midagi teinud põhiseaduse eelnõu läbiwiimiseks. Oma töökawas, mis rahwale teatawaks tehti ajakirjanduse kaudu, tinnitas praegune walitsus oma asja juu läbi: „Ajawiitmata peawad kõik jõud rakenduma tööle, et riigikogu eelnõule wabariigi põhiseaduse muutmiseks kindlustada wajaliku enamust rahwahääletamisel. Walitsus tahab selleks kaasa aidata kogu oma mõjuga."

Kuid sellest hoolimata, et walitsus „kogu oma mõju" maksma pani on häältamistagajärjed otse rabawad. „Sõnumitel" on täiesti õigus öelda et see on raske löök walitsusele.

Leht arwab et wastukihutust tegid wabadussõjalased ja pahempoolsed ollused. Kuid ka palju mõõdukaid inimesi on mõistmata sammudega liikatud wastaste laagrisse,

„eeskätt riigiteenijate ja kaitsewõlaste seast, keda wiimased päewaküsud wiimase wõimaluseni ära pahandasid. Kui arwatakse, et inimesed, kes 15 aastat riiki oma paremat oskust mõõda teeninud, olekšid nagu lapsed, kellele tuleb isegi seda õpetada, mis nad oma häältamisõeliga peawad tegema, siis wõib niisugune mõistmatus asja ainult rikkuda ja kahju teha. Sellele tuli juurde terwe rida põhjusi, mis kõik aitasid meeleolu üles kütta: wiimane ebasoodsal ajal tehtud walitsuse kriis," jm.)

Walitsuse otsused.

Wabariigi walitsus otsustas esitada riigikogule kinnitamiseks:

1. Eesti-Hollandi wahelise wälsaandmise ja kriminaal asjus kohtuliku abiandmise konwentsiooni kinnitamise seaduseelnõu.
2. Töökaamatute seaduseelnõu.
3. Wäljaspoolt linnu ja aleweid ajawate linniswarade hindamise seaduse muutmise seaduseelnõu.

Wabariigi walitsus kinnitas:

1. Kaitsewäe esindajate ja wälisriikidesse läkitatud ohwitseride palkade wähendamise määrus.
2. Määrus metsa, soo wõi raba põlengute kustutamiseks käsutatud iskutele tasumaksmise kohta.

Wabariigi walitsus kiitis heaks Eesti-Ungari wahelise wälsaandmise ja kriminaal asjus kohtuliku abiandmise konwentsiooni sõlmimise kawa.

5 miljoni eest awalikke töid

kawatsetakse rahwasteliidu kaasabil korraldada Eestis.

Rahwasteliidu poolt möödunud aastal moodustatud awalikkude töode komitee pidas 7. kuni 10. juunini oma järjekorralise istangu. Sellel kõideti muuseas heaks ka Eesti poolt esitatud awalikkude töode — teede ja sildade ehituse kawad ja esitatakse need koos warem wastuwõetutega Londoni majanduskonwerentsile. Eestis korraldatawate tööde eelarwe on 5 miljonit krooni. Nende läbiwiimiseks tahetakse rahwasteliidu kaasabil nõutada krediiti. Eesti kawad nägid muuseas ette suure autotee ehitamist Tallinnast Riiga.

Minister ostis „täikalt" jalgratta.

Soojade ilusate ilmadega rändab Tallinna rahwas pühapäewiti linnast wälja loodusesse. Täituru (wanakraami) kaupmeestele ei ole sellepärast suwised ilusad pühapäewad kuigi meeltmööda — wanal kraamil ostjaid wähe.

Niisugune päew oli ka läinud pühapäew täikal — nagu tallinlased ise ütlewad — oli rahwast wähepoole. Suurt äri ei saadud teha. Tehinguid tehti wähe. Siiski muuseas ostis täikalt omale jalgratta ka sise- ja kohtuminister Wladimir Rooberg.

Et täikal müüdaw kaup sagedasti ei ole mitte kõige parem ja alatihti püütakse ostjat tüsfata, siis tegi minister ostetawa rattaga paar tuuri enne ümber täika proowisõitu, et kas on ratas kerge jooksma. Tingiti, kaubeldi, kuni kaup sobis.

Täikalt ostmisel on see paremus, et siin saad rahwa hulka enese ära poetada. Ei teata, kes sa oled ja kust sa tuled. Nii wõid saada mõnegi asja mõistliku hinnaga kätte. Mine aga kusagile kaubamajja, seal on küll seda lahkust ja wiisakust rohkem, kuid kõige selle eest tuleb maksta kõwad rahad, pealegi siis weel, kui teatakse, kes sa oled.

Täikal on aga ka omad pahad küljed. Sagedasti müüakse siin ka warastatud kaupa. Ei ole ju sugugi meeldiw, kui hiljem tullakse ja kaup su käest politsei poolt ära wõetakse — oled korraga kaubast ilma ja rahast ilma.

Elaw metsawedu Inglismaale.

Wiimastel päewadel on elustunud metsawedu Inglismaale. Teisipäewal laadisid Tallinna sadamas kolm laewa Inglismaale wiimiseks plankrisid peale. Need olid Daani aurik „Samö", Eesti mootorpurjek „Apollo" ja Inglise aurik „Lauriston". Esmaspäewa õhtul lahkus täte metsalaadungiga Norra aurik „Sanefjeld".

Kiisal ähwardas tuli 6 talu hooneid.

Kohale sõitis Tallinna tuletõrje ja 270 sõdurit. — Imanta uul. siittis samal ajal puumaja. — Järwakandi mets põleb.

13. sp. keskpäeval mõnes lahti suurem tulekahju Kiisa jaamast 2,5 kilomeetrit Tallinna poole asuwas raudteeäärses metsas. Tuli lewis kahel pool raudteed suure kiirusega, kuna pikemat aega kestnud põua järele oli siittiwat ainet palju. Kohalikkude abinõudega polnud mõteldagi tule kustutamiseks, pealegi kus tuli ähwardas põlema metsa läheduses asuwaid kuue talu hooneid.

Kiisa jaamaülem helistas Tallinna politseile, paludes linnast abi saata. Kiirelt sõitsid tulekahju kohale pool tuletõrje lendsalgast, noortemeeste ja alewi tuletõrje motorpritsid. Samuti saadeti tuld kustutama Männiku kaitsewäe laagrist sõdureid. Esialgu saadeti tulekahjule 70 sõdurit, pärast erarongiga Tallinna-Harju prefekti palwel weel 200 sõdurit. Toimetuse töö lõpul polnud tule häwituse kohta weel lähemaid teateid Tallinna jõudnud.

Samal ajal kui pooled Tallinna tuletõrujad wiibisid kustutustöödel Kiisa jaamas, alarmeeriti Tallinna tuletõrje. Põles Imanta uulitsal maja nr. 27. Tuli tekkis puumajade raioonis ja seega kardeti suurt ohtu. Ühelinnalise häirega kutsuti kokku ka wabatahtlik tuletõrje.

Samal ajal helistati Tallinna prefektile Järwakandist, et põleb Järwakandi klaasiwabriku mets. Tuli ähwardab lewida elumajadeni. Järwakandist arwati, et tuleohu suurenemise puhul tuleks Tallinnast abi saata.

Neljandana põles Harku turbaraba, kus tuli samuti suure tuulega kiiresti laienes, ähwardades walmis turba tagawarasid.

Ilu pole alati õõrus.

Roimarlikud kaunitarid. — Missi „elukutse" on hädaohtlik.

Kummaline ja keeruline on enamasti elutee, mida sammub ilus naine. Õige tihti tuleb weenduda ebameeldiwas tõsiasjas: ilu ei tähenda sugugi igakord õnnel — Wiimased aastakümned on ohtralt toonud tõendusi, sellele wäitele, sest just wiimasel ajal on eriti palju nägusaid naisi muudetud kroonitud iluduskuninganadeks, mis noore kogemusteta naise kisub wälja rahulikust igapäewasest elust ning temale seab jalge ette ohtralt kiusatusi ning ränki pettumusi. Mõnikord on selles süüdi naine ise, mõnikord kuri saatus. Aga üldiselt maksiwaks reegliks ei saa lõda iluduste ekstiradadele sattumist siiski pidada: leidub ka küllalt neid, kes oma roosidega ja okastega sillutatud elutee lõpetawad rõõmus ja õnnes. Kuid: jätame kõhtumõistja osa lugejale ja jutustame parem allpool tähelepanuwäärsemaid sündmusi ja tõsiasju rea ilusate naiste elust.

Kui alata iludustega, siis tõhtiemata kõigepealt tuleb jääda peatuma ookeanitagune

neidude paradiisi

juures: ühendriigid. Sest kusagil mujal pole naiste ja ilu kummardamise kultus arenenud wälja sel määral kui tähelipunaal.

Ameerika tuulsaimad iludused on suurest osalt pärit Ziegfieldi rewüüst. Iks ilusamate Ziegfield-görle oli omal ajal Helene Walsh. Ühel heal päewal leegi miljonär kutsus ta kaasa lõbusõidule, mille korraldas oma luksusjahiga. Kaugel merel lõhkes auruklatel ja dollarmiljoneid maksma läinud laew läks põhja ühes jumaldatud iludusega.

Teine kauntar, kelle ilu nimetati, otse murnasjutuliseks, oli Broadway teatrile fabreet Libby Holman. Aga ka selline ilu poinud küll põrmuks loodilas hinnaga, mis poinud pärmugi oli kaunis. Libby abielus Ameerika rikkaima tubakawabrikandi poja Smith Reynoldiga. See abielu poinud aga kuigi koostõlaline ja nõrk kauntaril tuleb kohtu ees wastust anda

oma mehe tapmise pärast...

See on üks keerulisemaid kriminaalprotsesse, mis USA-s wiimasel ajal peetud, sest Libby ja ta jõõna wõõra, kes roimas kaasa aitas, pole otseloheseid tõendusi. Reynoldi leitamendi järgi Libby piri pärima osa ta warandusest ainult juhul, kui saab emaks. Ja tõepoolest kombel mõnikord pärast sensatsioonilisi sõnu kõnelus ilmnikesti priiste poisikese. Nagu tõendawad aga arstid, kes rawisid haiglas Smith Reynoldi, oli tubakawabrikandi miljonite pärija juba üsna noorelt kaotanud mehejõu...

Õige omapärasesse lõosse on segatud Miss Poola 1928. Ta oskas ühendada kaks hinnatawat asja: ilu ja jõuk. Aga wale kohal, nagu see tõhti juhtub: warsti pärast abiellumist nõudis kroonitud missi mees lahutust, sest naine käituwat temaga wäga joorelt ja tõhti

„muutuwat tegelikuks."

Waesel mehel oli kõhtus ette näidata kult jõnksid muhkusid ja kriimustusi...

Tõhti juhtub, et kroonitud kauntarid ei suuda enam loobuda luksuslikust elust, mis neile lühikeseks ajaks wõistluste korraldaja poolt osaks lastakse saada: uhked tualetid, autod, lõbusõidud peatustega luksuskuurortide peenemais hotellides.... Selline hetkeline hiilgus lõõb pähe. Nii juhtus Irene Ahlbachiga, kes waliti „Miss New Yorgiks" ja sai suure rahalise auhinna. Kui see oli kulutatud, kõrwaldas ta

suured summad õõrast raha,

et aga jatkata endist luksuslikku elu. Noorel kauntaril polnud seakusepärarahwide eest pääsu...

Tawaliseks nähteks pärast iluduseks-kroonimist on arwutu hulk abiellumisettepanekuid. Mitmed missid on osanud kasutada seda head „konjunktuuri" ja on teinud head partiid. Nii näiteks Miss Euroopa 1931, kreeklanna Alice Diplarakos abiellus puurikka Prantsuse mootorivabrikandi Paul Louis Weillerigа. Praegu too „ex-missEuroopa" on waimustatud lennuspordi harrastaja.

Eelwiimane Miss Austria, Lisl Goldarbeiter, seewastu abiellus kellegi lipsuwabrikandiga Wiinis. Wäike ettewõte ei wõimalda sellele paarile kuigi luksuslikku elu, aga see nende õnne ei sega. Nii tõendatakse wähemalt.

Wiimane Austria iluduskuninganna Herta von Hoentjens tegi juba

hulga tüsedama partii:

ta abiellus hiljuti puru-rikka Hollandi istanduste-omanikuga.

Peaaegu kõiki iluduskuningannasid on osawad ärimehed kasutanud reklaamiks. Mõnikord isegi päris labasel kombel. — Keegi olt näiteks Carla Boehli auks — ta waliti Saksa iluduskuninganaks 1930 — komponeerinud tango. Ei sellest kestpärasest asjakesest hinnawäärselt lahti saada, panti miss isiklikult noote müüma.

Pariisist saadeti hiljuti wäljа pilitilus Rumeenia tantsitar Alice Bodian, sest oli andmeid, et ta seisab ühenduses hiljuti päewawalgele tulnud spionaahilooga. On waremgi juhtunud, et naiste ilu kasutatakse mõnesuguste riiklikkude ja sõjawäeliste saladuste wäljameelitamiseks.

Täieliku erandi kõigist teistest missidest moodustab kauntar, kes waliti 1930. aastal Pariisi iluduskuninganaks. — Preili Taponnier on kogu suure summa, mis sai auhinnaks, kulutanud waeste kodutute laste üleskaswatamiseks.

KEEGI VIST EI USU,

et see nägus tütarlaps saaks hakkama nii labase asjaga, kui on mehe peksmine. Aga ometi tuli „Miss Poola 1928" selle ebanaiseliku teoga toime. — Mees nõudis lahutust.

Iluduskuninganatamise komme on pärit Ungarist

Wiimastel aastatel üle maailma moodi läinud iluduswõistlused ja iluduskuninganade-kultus pole iseendast miski uus ja enneolemata asi. „Missitamise" algidusid wõib leida juba igiwanades rahwakommetes. Ungari külades näiteks juba igiwanast ajast peale igal kewadel walitakse külakauntaride hulgast wälja kõige nägusam: maikuninganna. Meie päewini on see komme säilinud kahes Madjari maakonnas — Somogys ja Heves'is. Seal on see iga-aastane tseremoonia seotud mitmesuguste ebausukommetega ning mööbub suure pidulikkusega. Enamasti „maikuninganna" walitakse nelipühade ajal ning „kewadmissi" nimetatakse seepärast ka nelipühadekuninganaks. Need „missid" ei walita aga ühiskaswanud tütarlaste hulgast, waid kolme-neljateistaastaste plikade seast. Tütarlapsed riietatakse pidulikesse rõiwastesse, kusjuures tähtsamaks esemeks on pärlide, lillede ja paeltega ehitud „maikroon". Ülusaim külailudusist saab kuninganaks, kõik teised hoowidaamideks. Teisel lihawõttepühal, enne messikäiku (ungarlased on ju katoliiklased!) külastab kuninganna külas. Lauldakse rõõmsaid mai-laulusid ja kuninganna tõstetakse üles. Seejuures tütarlapsed hüüawad kooris majaukse juures: „Nii pikaks kaswagu teie kanepi!" — Iiskakse, et sel kombel tõepoolest on mõju kanepikaswule.

Raadio saatekawa.

Neljapäewal, 15. juunil.

Tallinn, 298,8 m. 18.00 helipladte ja reklaami. — 18.15 wälismaisi päewaandmiseid. — 18.30 helipladte. — 19.15 kodumaisi päewaandmiseid. — 19.30 ülekanne Tartust. — 20.05 kontsert. Juh. md. Ark. Krull.

Tartu, 579 m. 18.00. Helipladte ja reklaami. — 18.15 ülekanne Tallinnast. — 19.30 Woldemar Mettus: Wanajumal kõnnib maa peal (Neegrid ameerika näitekirjanduses). — 20.00 ilmateade ja ajaväitaja-õiendus. — 20.05 ülekanne Tallinnast.

Lahti 1796,4 mtr. ja **Helsingi** 368,1 mtr. 18.40 —klaverikontsert, 19.30 — kontsert, 20.10 — opereti ülekanne, 21.15 — kontserdi ülekanne.

Leningrad, Kolpino 857,1 mtr. 09.00 — kontsert, 15.00 lastetund, 18.00 ülekanne teatrist wõi kontsert.

Moskwa, Kominteru 1000 mtr. 09.15 — kontsert, 10.15 — rahwalaule.

Stokholm 435,4 ja **Motala** 1348,3 mtr. 17.30 — lastetund, 17.55 — helipladte, 20.45 — laulu ettekandeid, 22.00 — opperi ülekanne.

Wiin 517,2 mtr. 11.30 — sümfoonia-kontsert, 12.30 — ajawiite kontsert, 16.35 — kontsert, 17.55 — ülekanne opperist.

Heilsberg 276,5 mtr. **Königsberg** 217,1 mtr. 11.30 — laulu ettekandeid, 13.05 — kontsert, 16.00 — kontsert.

Riia 525,4 mtr. 06.30 — kontsert, 16.00 — rahwalikku muusikat, 17.00 — kontsert, 18.30 — ingliskeele tund, 19.05 — kontsert.

Reedel, 16. juunil.

Tallinn, 298,8 m. 18.00 helipladte ja reklaami. — 18.15 wälismaisi päewaandmiseid. — 18.30 lastetund. — 19.00 helipladte. — 19.15 kodumaisi päewaandmiseid. — 19.30 dr. Konstantin Tamm: Korralik uni ja tema häired. — 20.00 ülekanne Tartust. — 20.05 kontsertlaulud Rootsi kuninga Gustaw 5. 75. a. sünnipäewa puhul.

Tartu, 579 m. 18.00. Helipladte ja reklaami. — 18.15 ülekanne Tallinnast. — 19.30 ilmateade ja ajaväitaja-õiendus. — 20.05 ülekanne Tallinnast.

Kas uued riigikogu walimised?

Keskerakonna ettepanek riigikogu juhatusele.

Mis on selle samma tagamõte?

Nüüd, kus rahwahääletus läbi kukkus, hiwitab igat kodanikku, mis saab edasi?

Asja käik on järgmine. Kõige lähematel päewadel saadetakse nüüd hääletamise materjalid Tallinna, kus riigikogu juhatus nad weel kord läbi waatab. Siis tehakse wormilik lõpuotsus selle kohta, et põhiseaduse parandamise eelnõu on uuesti läbi kukkunud. See riigikogu juhatuse otsus kuulutatakse ametlikult wälja ja sellega on sel lool lõpp.

Kohe selle järele algawad ettewalmistused wabadussõjalaste eelnõu rahwahääletusele panemiseks. Riigikogu juhatus peab selle kohase tähtaja wälja kuulutama. Arwata on, et wabadussõjalaste eelnõu wõib rahwahääletusele tulla umbes septembrikuul.

Keskerakonna ringkondades walitseb suur hirm kolmanda rahwahääletuse ees. Et seda ära hoida, selleks on keskerakond nüüd wälja mõelnud uue wõtte, kuidas saaks kolmandat rahwahääletust edasi lükata. Selleks esitati keskerakonna poolt teisipäewal riigikogu juhatusele ettepanek, uued riigikogu walimised wälja kuulutada, sest rahwas olewat riigikogu seaduse tagasi lükanud ja riigikogu pidawat nüüd laiali minema.

Ei wõiks midagi selle wastu olla, kui nüüd uued walimised tuleks, kuid kahjuks ei wõimalda meie praegune põhiseadus neid ette wõtta. Põhiseaduse § 32 ütleb, et kui rahwas lükkab tagasi riigikogu poolt wastuwõetud seaduse, siis kuulutatakse wälja uued riigikogu walimised, mis wõetakse ette hiljemalt 75 päewa pärast rahwahääletamist. Põhiseaduse eelnõu ei kuulu aga üldse niisuguste seaduste liiki, milledest räägib põhiseaduse § 32. Põhiseaduse eelnõu oli esitis wõi ettepanek, aga mitte seadus ja kuna see esitis ei tulnud üldse § 32 korras rahwahääletamisele, siis ei saa ka selle esitise läbikukkumisele järgneda uusi walimisi. Kui see nii oleks, nagu seda keskerakond nüüd katsub tõlgitseda, siis oleks ka möödaläinud aasta augustikuul, kui põhiseaduse eelnõu esimest korda läbi kukkus, sellele pidanud järgnema riigikogu laialiminek ja uued walimised. Seda aga ei tehtud. Ei saa aga kord ühtewiisi, teinekord teistwiisi talitada.

Mis tagamõte on siis keskerakonnal riigikogu laialimineku nõudmisega? See on wäga läbipaistew wõte. Sel teel tahab keskerakond riigikogust mõneks kuuks lahti saada, et siis Tõnisson wõiks oma äranägemise järele riiki walitseda, nii kuidas ta heaks arwab. Waewalt aga riigikogu enamus sellega nõustub, sest siis tekkiks ju niisugune seisukord, et riiki jääks walitsema läbikukkunud walitsus, kel pole üldse rahwa usaldusti.

Rahwahääletuse läbikukkumise järele walitseb rahwa seas suur pahameel praeguse walitsuse ja tema juhi J. Tõnissoni wastu. Seda pahameelt püüab nüüd keskerakond juhtida riigikogu peale. See on asjata katse. Riigikogu kohta teeb rahwas nii kui nii oma otsuse, kuid esijoones wastutab põhiseaduse läbikukkumise eest praegune walitsus ja temal tuleb kõige ealt lahkuda. See on praegu üldine arwamine.

Lätis peetakse rahwahääletuse läbikukkumist Tõnissoni walitsuse süüks.

Riia leht „Segodnja“ kirjutab muuseas:

„Parlamentlikkudes ja walitsuse ringides, kus hääletuse tulemused olid täielikuks ootamatuseks, awaldasid erilist mõju hääletamistagajärjed Tartus, mida seni peeti praeguse riigiwanema J. Tõnissoni kantsiks.

Poliitilistes ringides waadatakse hääletamise tulemuste peale esmajoones kui opositsioonimeeleolu wäljendusele praeguse walitsuse wastu.“

Walitsus koligu Kihnu —

kirjutab Soome leht.

„Uusi Suomi“ pühendab pikema kirjutuse Eesti rahwahääletuse tulemustele. Ta ütleb muuseas:

„Tulemus on selge lüüasaamine walitsusele ja nüüd küsitakse, kuidas walitsus kawatseb üle saada tekkinud olukorrast. Tal ei ole rohkem kui ühe kolmandiku hääletajate usaldus. Weel ei teata, kas kawatseb walitsus lahkuda wõi kuulutatakse uued walimised. Nõustades tähendatakse, et waid Kihnu saarel walitsus on saanud enamuse ja et tal nüüd oleks kõige parem siirduda sinna.“

Tulekahjude laine Tallinnas ja ümbruses.

Õnnetu 13. kuupäew. — Kurtnal ja Järwakandis põles maha 10 hektaarit metsa. — Sõdurid eraorganiga kustutustöödel. — Leegid Kose-Uuküatil.

Kurtnas kustutas tuld üle 400 inimese.

13. juuni möödus Tallinnas ja ümbruses tulekahjude tähe all. Esimesena teatati lõuna paiku tulekahjust Kiisa jaama lähedal Kurtna wahtkonnas, kuhu Tallinnast paluti abi kohale saata. Tuli algas hommikul kella 10 ajal Kiisa jaamast 2 kilomeetrit Tallinna poole, lewides kuiwas metsas kõwa tuulega kiiresti. Tuli ähwardas lähikonnas asuwate 6 talu hoonesid.

Tallinnast sõitsid kustutustöödele lendsalga 2 weepaaki pritsidega, noortemeeste wabatahtlik tuletõrje ja 1. wabat. alewi tuletõrje oma motorpritsidega. Eraorganiga saadeti kustutustöödele 3 kompaniid sõdureid autotankide diwisjonist, pioneer- ja sidepataljonist. Peale selle tulid kustutustöödele Saue, Niitsuume ja Kohila tuletõrjujad ning kohalikud elanikud. Kokku teotses tule tõkestamisega üle 400 inimese.

Tule lewikule suudeti ühisel jõul piir panna kella 4 ajal päewal, kui tuli oli suutnud häwitada 10 hektaari riigimetsa, sellest 6 ha wana metsa. Tule lewimise ärahoidmiseks piirasid sõdurid põlewa metsa madalate kraawidega. Tuli algas paremat kätt raudteed, kuid kanti lange tuulega üle raudtee. Rongidel läks läbi sõita põlewast metsast.

Tulele kõige lähemal ajuwast Marji talust kanti wälja majakraam ja asti eemale loomad. Tulekahju pritse kasutati peamiselt hoonete kaitseks.

Tule tekkimise põhjusi ei teata. Riigi kahju ei ole seni selgeks tehtud.

Imanta uulitsal süttis puumaja.

Samal ajal kui Tallinna tuletõrje leudsalga weepaagid olid Kiisal, süttis põlema Imanta uul. nr. 27 Pawel Gudonowitshi maja. Peremehe poeg oli maja otsa ehitatud laudkuuris priimusel keetnud tõrwa. Teadmata millest, süttis tõrw ja warsti oli kuur leekides. Kuurist läks tuli maja otsa külge ja sealt katusele. Paanika põlewa ja naabermajade elanikes oli suur. Tassiti wälja majakraami. Anti tuletõrje ülelinnaline häire ja kutsuti tagasi weepaagid Kiisalt.

Onneks suudeti tulele piir panna. Põles maha waid maja ots ja osa katust. Majaomanik hindab oma kahju 2000 kroonile. Palju kahju said ka üürnikud weest rikutud majakraamiga.

Kose-Uuküatil häwis linna metsa.

Imanta uulitsa tulekahjult sõitis tuletõrje lendsalk Kose-Uuküatile, kus oli süttinud mets. Kuiwas kanarbikus liikus tuli jõudsalt edasi. Üksikud suwitajad ja lähedal ajuwad skaudid asusid esimestena tuld kustutama. Warsti saabus kohale rühm lennuwäelasi ja tuletõrje Tallinnast.

Paaritunnise töö järele jõuti põlewa metsa piirata kraawidega. Seega oli lewimine tõkestatud. Tules hukkus hektaari osa noort männimetsa, mis kuulus linnale. Kahju umbes 500 krooni. Tule tekitajaiks peetakse metsas wiibinud joobnud seltskonda.

Leegid Järwakandis.

13. juuni hommikul puhkes tuli Järwakandi tehaste metsas kolmes kohas. Päewa läbi kestnud töö järele suutsid tehaste töölised ja tuletõrjujad tule kustutada. Leekide wastu wõitlemiseks kasutati motorpritsi ja labidaid. Tules häwines umbes 10 hektaari metsa. Tehaste kahju on esialgse arwestuse järgi umbes 1000 krooni.

Tõenäoliselt on tuli tekkinud süütamisest, sest tuli algas korraga kolmes kohas, mis kilomeetri ümber üksteisest eemal. Süütamise kohta toimetatakse juurdlust.

Samal päewal tekkis tulekahju Järwakandi wallas Lellapere rabas. Tuli tekkis Kuninga talu heinamaal, kus sulane oli kuiwale kännule tule otsa pistnud. Sealt kandus sädemeid kuiwa rabapinda. Tuli liikus edasi rabas 3 kilomeetrit. Kohalikud elanikud said palju higistada, enne kui suudeti tuld tõkestada.

Ameerika delegatsioon Londonis on pahane,

et sõjawõlgade küsimus wõeti majanduskonwerentsil kõne alla. – Saksa nõuab rahwuswaheliste wõlgade tasumist kaupadega.

London, 13. juunil. Maailma majanduskonwerentsi tänaseks tähtsamaks sündmuseks oli Ameerika delegatsiooni puudumine nii ennelõunaselt kui ka pärastlõunaselt koosolekult, kuigi Cordell Hulli kärsitusega oodati kõnelema. Hulli puudumise põhjus ei ole kindlasti teada. Kuid üldiselt arwatakse, et Ameerika delegatsioon on pahane selle üle, et sõjawõlgade küsimus wõeti konwerentsil kõne alla. Ameerika delegatsioonile kindral Smutsi kõne olewat olnud „piinlikuks üllatuseks“. „Meie ei ole siia tulnud mitte selleks, et kuulata niisugusid kõnesid“, ütles üks Ameerika delegaat. Riigisekretär Hull, Reuteri esindajat oma hotellis wastu wõttes, seletas küll, et ta on oma kõne täna pidamata jäänud seepärast, et ta tundis enese wäsinuna. Tema tahab kõnelda konwerentsi homsel pärastlõunasel koosolekul.

Austria liidukantsler Dollfuss läkub homme Londonist, et sõita tagasi Wiini. Arwatakse, et tema enneaegne lahkumine majanduskonwerentsilt seisab ühenduses Austria sisemiste sündmustega, kuid Austria delegatsiooni liikmed ise eitawad seda, kuigi tunnistawad, et Dollfuss ei kawatsenud nii ruttu Wiini tagasi sõita.

Kindral Smutsi noomituskõne Ameerikale.

Kindral Smuts tuletas meele, et tema on üks neist Versailles'i rahukonwerentsi harwadest liikmetest, kes wõtawad osa praegusest konwerentsist. Ühelt Lõuna-Afrika esindajalt üles, et Ameerika konwerentsi p... wäga raske wastutuse üksendrtsitidele, kes koolwastutuse

dusid kogutsemast parajal ajal koos teiste rahwastega. Selle keeldumise tagajärjeks oli pangakriis, mis wapustas üksikriikide kogu pangasüsteemi. On tarwis eraldada majandus- ja rahandusproobleemid poliitilisest probleemidest. Kindral Smuts pani ette, et loodaks tehnilised komisjonid majanduslike ja rahanduslike probleemide korraldamiseks. Mõlemad komisjonid peawad töötama puhtetehnilistel alustel.

Ameerika delegatsioon sõitku tagasi!

New York, 14. juunil. Kindral Smutsi kõne maailma majanduskonwerentsil, milles Ameerikale tehti wäga terawaid ettekaiteid sõjawõlgade pärast, on esile kutsunud elawaid kommentaare Washingtoni ametlikes ringkondades, nagu „Herald Tribune“ korrespondent teatab. Mõned olewat koguni öelnud, et „Ameerika delegatsioon teeks paremini kui ta koju tagasi sõidaks“.

Põud teeb maal häwituse tööd.

Põllumehed ootawad pikisilmi wihma.

Kogu maa ootab praegu pikisilmi wihma, kuid seda ei tule ega tule. Käesoleva nädala alguks kuulutati sademeid, kuid neid ei tulnud. Nüüd läks ilm jahedamaks ja nüüd pole nähtawasti nii pea sadu oodatagi.

Kurb on pilt, mida praegu maal igal jaunmul näeb. Põld otse jaunneb wihma järele. Suwewilja orased, mis nii ilusasti üles tõusid, on sõrme pikkused, kuid nüüd on nende kasw kinni ja paljudel kõrgematel põldudel on nad juba lõõnud kollaseks. Kartulid on paljudes kohtades ülestõusmata, sest maa on nii kuiw. Et heinasaak äpardub, see on juba praegu kindel. Heinamaad on rohust alles päris lagedad, warsti on aga juba heinaaeg käes. Ainuke, mis põllumehe silma, seni trööstis, olid toredad rukki- ja ...id, mis töötasid head lootust, kuid nüüd on kõik, et põua tõttu jääb ka rukki tera peenikeseks.

Maapind on põua tõttu muutunud tuhkkuiwaks. Kesapõldudele on tekkinud suured praod, nagu pärast maawärisemist. Tolmu, seda on kõik kohad täis. Kus aga mõni auto sõidab, seal jääb poole wersta pikkune tolmupilw järele.

Mõnes üksikus nurgas, nagu Pärnumaa pool jne., on wihmastel päewadel natuke wihma tulnud. Seda ootab aga kogu maa praegu. Kui nüüd wihma tuleks, päästaks see weel palju. Kestab aga põud edasi, siis on põllumehe lootused häwinenud.

Wiljandimaa jaunneb

Wiljandimaal ähwardab kestew põud ründitada põllumehele suurt kahju. Põud kestab juba üle 2 nädala. 27. maist saadik ei ole sadanud tilkagi wihma. Wiimane kaunis raske wihmahoog läks peaaegu ainult ribana üle maakonna ja eel seda oli kaunemat aega. kuiw.

Maa. nii kui nii sisaldab tänawu kaunis wähe niiskust lumewaese talwe tõttu, peaaegu on alalised kõledad tuuled sõdustanud maapinna kuiwamist. Nüüd, mil kohati juba kaewudki hakkawad kuiwaks jääma, waatab põllumees õige murelikult taiwikku — kui põud weel peaks kestma üle nädala, ei ole enam midagi head loota.

Praegu on juba mõnes kohas tõuorased löönud kolletama. Ristikhein, millel küll juur ilus, ähwardab pikkuselt jääda kängu. Wäga wiletsa on soohein; ka luhaheina kaswus ei ole mingisugust hoogu.

Paaril wiimasel päewal oli wihmalootusi, siin-seal näha pikkewihma pilwi, ent nüüd on ilm jälle jahe, tuuline ja selge — wihma ei taha ega taha tulla.

Lodetaw ilm neljapäewal 15. juunil.

Keskmise kiirusega kirdepoolsed tuuli, õhtu selge, päewal rinkpilwikus, temperatuur 6 kraadist öösel kuni 22 kr. päewal.

Põllutöötoda eraterordselt toos.

Koonduse rünnak J. Sootsile waarises kokku. „Kus on nüüd need, kes nõudsid 180 senti wõi kilo hinnaks?“

Kolmapäewal, 14. juunil astus kokku põllutöökoja korraline üldkoosolek Tallinnas „Estonia“ sinises saalis. See üldkoosolek on 1933. a. esimene ja koja kogu tegewuse wältel arwult neljas. Koosoleku aluks oli koos 66 saadikut. See on suurem hulk kui kunagi warem põllutöökoja liikmeid koos on olnud. Warem on kõige rohkem osawõtjaid olnud 63 liiget üldarwust 70.

Koosoleku awab lühikese sissejuhatusega koja esimees J. Soots, mille järele ajutakse eelarwe-komisjoni walimisele, kuhu waliktakse 11 liiget: Karlsberg Pärnumaalt, Rei Saaremaalt, Nassaw Wõrumaalt, Kutser Harjumaalt, Pajos Wirumaalt, Liiwik Petserimaalt ja Jürman Järwamaalt (kõik põllumeeste kogude nimekirja järele), Th. Pool wäljasõidupoolt ja Ed. Laanberg Tartumaalt, Ed. Soosaar Läänemaalt ning A. Laur Wiljandimaalt — koonduse nimekirja järele.

J. Soots jääb põllutöökoja esimeheks.

Wiie koonduslase allkirjaga on saadetud kojale kiri, kus ettepanek tehakse walida kojale uus esimees, põhjendades sellega, et praegune esimees J. Soots olla saanud esimeheks asemikuna, kui K. Einbund esimehe kohalt lahkus. See J. Sootsi lahtikanutamine oligi tegelikult sihiks, miks koondus nii presside peale põllutöökoja koosoleku kokkukutsumisega.

Koja juhatuse poolt seletatakse, et siin on toimikud täiesti koja kodukorra kohaselt, kus ette nähtud, kui keegi juhatusliigetest astub tagasi omast ametist, siis tema kohustused lähewad asemikule. Sedasama on tähendanud ka lahkunud juhatuse esimees K. Einbund omas kirjalikus lahkumise teadaandes. Juhatuse seisukoht wõetakse kinnisel hääletamisel wastu. Sellega langes terwe koonduse sõjakäik wette.

Arutamise juures

wõetakse pikemalt sõna põllumajanduse seisukorra kohta.

Mõnede liigete poolt tehakse koja juhatusele ettepanekid, nagu oleks tema ettepanekud üldsõnalised, mida olla ka põllutööministeeriumis märgitud. Koja juhatuse poolt nõidatakse, et see süüdistus on täiesti ekslik. Põllutööministeeriumile on esitatud terwe rida konkreetseid ettepanekuid, mis senini otsustamata ja kui hiljuti jälle praeguse põllutööministri tähelepanu juhiti sellele, et miks seisawad need otsustamata, siis paistis wastusest, et põllutööminister ei teagi, et temale on saadetud sõdrased ettepanekud.

Nõutakse „kõbedamat“.

Põllumehe raskest seisukorrast kõneledes toonitawad Laanberg, Wohla, Fuks ja teised koondusliseed, et koda peaks põllumeha awitamiseks rohkem nõudma. M. Martinson (põllum. kogu) tähendab selle peale, et tehke siis kindlad ettepanekud. Muidu sõidate küll ilma ühisuste loata piimaühisuste rahadega ringi ja räägite, et wõi hind tuleks kindlaks määrata 180 sendi peale kilolt. Siin aga ei tee teie ühtegi ettepanekut. Praegu on walitsuses need mehed, kes nõudsid kindla hinna määramist wõile, miks ei tee nad nüüd seda?

Läbirääkimiste lõpul teatab juhataja, et pole esitatud ühtegi „kõbedamat“ ettepanekut ja hääletusele tuleb juhatuse ettepanek, mis ka ühel meelel wõetakse wastu. Samuti rahaline aruanne.

Aruanded tehtadelt.

Weisson, Pärnumaalt: Kas on õigus, et praegusel põllutööministril on kawatsus põllutöökoja walimisõigus anda neile, kellel on 1 ha maad?

Ed. Laanberg ja Wohla räägiwad rukkimonopolist.

Karlsberg Pärnumaalt: Tuleks eksialt walwel olla, et terawilja, eriti nisu meile sisse ei weetaks, nagu seda ajalehtede teadete järele kawatsetakse, et laulupidu ei wõida jääda saiata. Meie ei tohi korrata enam seda wiga, mis tegime enne rukkimonopoli maksmapanemist.

K. Laanberg, Läänemaalt: Terawilja kaitse peab alles jääma.

Liiwik, Petserimaalt: Petseri põllumehe pea sissetuleku allikaks on lina. See annab ka tööta töölisteele palju tööd.

Sellepärast ei olnud sugugi hea, et Walgas suleti lina kontrolli punkt, et sealt kaudu ei saada enam lina wälja saata. Algkooli korraldus tuleks nii läbi wiia, et 4 klassi olekjid jundusliksd.

Talw, Wõrumaalt. Praegune walitsus on määranud wõi preemiaks 30% annult üheks kuuks. Selle peaks määrama pikemaks ajaks. Lina tiinult tuleks preemiat määrata 30 kr.

Toimetuse töö lõpul jatkati koosoleku pidamist, mis jatkub ka neljapäewal.

Põllumeeste kogude tegelastele.

18. juunil s. a. peetakse Tallinnas ära põllumeeste kogude kahelsas üleriikline kongress. Kongressi asukohaks on „Estonia“ kontsertsaal, kus kõik senised põllumeeste kongressid on ära peetud.

Põllumeeste kogudele olgu teada, et nädal aega hiljem peab asunikkude koondus ja ülejooksikud oma kongressi ühes Tallinna linas.

Sellest koonduse ja ülejooksikute kongressist osawõtmiseks olewat kutsed saadetud ka wõnele põllumeeste kogule. Kuid on arusaadaw, et üksi õige põllumeeste kogude tegelane ennast sellest eksiteele wiia ei lase ning ei lähe saamamehi oma osawõtuga toetama.

Põllumeeste kogude saadikud tulewad oma kongressile, mis peetakse 18. juunil „Estonias“.

Mitmeltpoolt kohtadelt on küsitud, mis teha roheliste lippudega, kas wõtta nad kaasa kongressile wõi mitte? Kuna kongress seekord kestab ainult ühe päewa, ei saa ajanappuse tõttu rongiläiku korraldada. Kes aga tahawad lipud kaasa wõtta, wõiwad seda teha, sest need asetatakse koosoleku saali üles.

Kandku kogud hoolt, et wõimalikult kõik kogude wolinikud kongressile sõidaksid, sest arutusele tulewad wäga tähtsad poliitilised ja majanduslised küsimused.

Eesti teine kaotus Rootsis.

Stokholm, 13. juunil. Jalgpallimõistlusel Västeraasis Läätmanlooni koondusmeeskond wõitis Eesti rahwusmeeskonna tulemusega 3:0.

Inglise sõjalaewastik nädalaks Tallinna.

28. juuni hommikul kell 9 saabub Tallinna Inglise sõjalaewastik, mis koosneb kolmest destroyerist-hävitajast „Viceroy“, „Venetia“ ja „Kempenfelt“. Inglise sõjalaewad peatuwad Tallinnas 3. juulini. Laewastiku juhiks on kapten E. K. Boddam-Whetham. Inglise laewad on awatud ka publikule waatamiseks. Äripäewadel wõib neid külastada kella 4—½7-ni õhtul ja laupäewal ning pühapäewal kella 2—½7-ni õhtu.

Enesetapmine Aru wallas.

Tartumaal Aru wallas poos enda rehealla tuulipuu külge 60-aastane „Suurekiwi“ talu peremees Juhan Kukemelk. Ta lahkus toast keskööl ja leiti hommikul rehealt pooduna. Mees oli end seks puhuks-riietanud talirõiwastesse ja pannud wiltsaapad jalga. Põhjuseks arwatakse kurwameelsust, mis tingitud naise surmast. Pool aastat tagasi K. katsus end juba kord puua, aga päästeti.

70-aastaje enesetapp.

Teisipäewal, 13. juunil kell ½8 poos enda Tartus, Filosoofi uul. 10 puukuuris 70-aastane Karl Peko. Põhjuseks elutüdimus.

Jooming lõppes mürgisurmaga.

Kesknädalal kell ½11 päewal toodi linna kesthaiglasse raske mürgituse tundemärkidega Poska uul. nr. 7 elaw 24-aastane Bernhard Martinson. Kell 12 päewal hetkis Martinson haiglas meelemärkusele tulemata hinge. Poja haiglasse toonud ema kõneles, et poeg oli eelmisel õhtul windituud ja hilja koju tulnud. Millal wõi kuidas poeg mürki wõttis, selle kohta ta lähemaid selgitusi ei teadnud anda. Surma põhjuste selgitamiseks toimetati laip lahkamisele. Oletatakse enesetapmist.

Petserimaal surmas wälk tütarlapse.

Üle Petserimaa läks 11. sh. äikesepilw tugewa tuule ja wihmaga. Sõnus walla Ala-Kosyanitse küla ümbruses kuulsi mitu tugewamat kärgatust, kus wälk löi surnuks ka 17-aastaje tütarlapse Olga Worobjini, kes parajasti läks pöllult loomi koju ajama. Surma oli silmapilkne.

Ümbruskonnas on wälgud purustanud ka mitu puud.

Nõdrameelne purustas S.-Jaanis kohtusaali akna.

Suure-Jaani alewis tungis 12. sh. kell ½2 p. rahukohtuniku kohtusaali, milline oli sel ajal tühi, keegi naisterahwas ja purustas ühe akna. Rahukohtunik teatas koosi politseile, kes tegi kindlaks, et naisterahwas on waimuhaige Liina Mihkli t. Saar, 30 a. wana, Wastemõisa wallast „Riimaiu“ talust. Naisterahwas paigutati esiolgu Tõewere walla arestikambri. Liina Saar on sama isik, kes hiljuti Wiljandi kiriku mõisa tormas kallale. Sh. Lotiku teenijale, kes viidis kägistada.

Põllumehe raskest seisukorrast kõnelemas.

Kõnelemas on praegu kõik, kes ainult kõnelemisest midagi arwatsewad. Ka ei ole ükski ametkond, ükski ametnik, ükski ametiasutus, ükski ametiisik, ükski ametimees, ükski ametiühing, ükski ametiõde, ükski ametiõpetaja, ükski ametiõpilane, ükski ametiõpilaste ühing, ükski ametiõpilaste ühingu juhatus, ükski ametiõpilaste ühingu juhatuse liige, ükski ametiõpilaste ühingu juhatuse liige, ükski ametiõpilaste ühingu juhatuse liige

„Punane tulk“ tegi kahju 10 miljonit.

Kokkuwõte tuleõnnetuste kohta Järwamaal.

Tuletõrje liidu poolt tehtud kokkuwõtte järele oli 1932. a. Järwamaal (ilma linnadeta) 53 tulekahju, mis kahju sünnitasid 103.375 kr. Wõrreldes eelmise aastaga jäi tulekahjude arw endisele tasemele püsima.

Nagu waremalgi aastatel, juhtus kõige rohkem tulekahjusid hooletuse läbi. Kõige rohkem ilmnes hooletust kütmisel wõi puudulikus järelwalwes kütmisel. Hooletus põhjustas 18 tulekahju, kahjusummaga 31.746 kr.

Korratud tuleõnnetused põhjustasid õnnetust 8 juhul, kahjusummaga 15.544 kr.

Sädemed ja tahma põlemine tekitas tulekahju 6 juhul.

Pikseõnnetusi oli 6, süütamisi 9, arwatawaid süütamisi 3, kuna teadmata põhjustel tekkis tulekahju 3 juhul.

Järwa kolmes linnas oli aasta jooksul 8 tulekahju, 871 kr. kahjusummaga. Need olid kõik wähemad õnnetused, sest tuli saadi kiire abi tõttu kohe alul kustutada. Hooletus oli mängus 5, sädemed ja tahma põlemine 1, süütamine 1 ja teadmata põhjused 1 juhul.

Grammofoni ostmisel wetslivõltsijats.

Ajanud wiina emale arstirohuks, sai aga siiski karistada.

Rahukogu 4 päewa Paides.

Teisipäeval algasid Paides rahukogu 1. astme istungud. Need testawad neli päewa, lõppedes reedel.

Aborditegija süüpingil.

Abordi tegemise pärast seisis süüpingil taluteenija Alma P. Kohus mõistis ta kolmeks aastaks wangi, kuid esineb wabariigi walitsuse ees palwega, et karistus 3-kuiseks wangistuseks tingimisi muudetaks.

Poeg wõltsis wekseli isa allkirjaga.

Friedrich Roosel tuli wastust anda wekseli wõltsimise pärast. Ta oli wõltsinud wekselil isa shiro-allkirja. Wekseli andis ta grammofoni ostmisel, mille kellegi agendi käest wõttis. Mees ei suutnud wekselit wälja osta, see protestiti ja kui konstaabel ilmus Wahu külasse Jaan Rooselit sundotsuse järele sisse nõudma 71 kr. wõlga, selgus wõltsimine. Järgnew juurdlus kinnitas seda.

Kohtu ees wõttis kaebealune süü puhtsüdamliselt pisarais silmadega omaks. Kohus mõistis F. Roose kolmeks aastaks wangiroodu, esineb aga wabartigi walitsusele palwega, et karistus wähendataks 3-kuisele wangistuselle 3 aastaks tingimusi.

Sõbralune on kahe alaealise lapse isa, juhuslikust tööst ülewalpidamist saaja. Kõlbab kohus seda arwestas.

Ajanud wiina emale arstirohuks.

Käesoleval aastal weebruarikuul toimetas Albu raiwoni konstaabel läbiotsimise samas wallas elutsewate Anette Waaderi ja Maria Meinbergi juures, kuna oli andmeid, et nimetatud inimesed ajawad kodusel teel wiina. Läbiotsimisel andis Marie Meinberg ajamise riistad ja ka wiina konstaablile wälja. Meinberg end süüdi ei tunnista, kuna tema tütar Anette Waader seletab, et tema on wiina ajamud üksinda, mitte müümiseks, waid rohuks emale, kes olla haige olnud. Sama tõendab ka konstaabel. Kaebealune Meinberg end süüdi ei tunnista, wiimases sõnas palub kergemat karistust. Kohus kõhikese nõupidamise järele otsustas Anette Waaderi karistada kahekuise wangistusega, ühtlasi arwesse wõttes eelwangistust, peale selle riigi heaks trahwi 1000 kr., selle maksujõuetusel aga 6 kuus kuud wangistust ning 60 kr. paiendi maksu. Meinberg mõisteti õigeks.

Metsawahi au haawamise pärast 2 nädalaks aresti.

Boris Shuravlwi on kohtus wastust andmas. Warangu metskonna Uuemetsa metsawahi Lepsi au haawamises ja puuga löömise ähwardamises. Kaebealune ühes teistega olnud riigimetsa lähedal tööl, kuid hobune olla haakunud riigimetsa, kust teda tabanud metsawaht Leps. Wiimane tahtnud hobust ära wiia, sellepärast haaranud kaebealune meetripikkuse puu ja ähwardanud lüüa. Lepsi ütelusele, kui sa mind ei tunne, siis waata mütsi, wastanud kaebealune Shuravlwi, sul on mütsi ees lehmas . . a hunnik, ja poisid, kas sellelgi on tärpentini, kallame talle tahaotsa.

Kaebealune tunnistab end süüdi ja palub kergemat karistust — kõik see läks maksma 2 nädalat aresti ja 10 kr. kohtumaksu.

Tubli töömehe kahekordne juubel.

Sõtka koolijuhataja P. Leuk aupäew.

Homme, 16. juunil saab 50-aastaseks Sõtka algkooli juhataja Peeter Leuk, kes samal ajal wõib tagasi waadata oma 30-aastasele ametialalisele ning seltskondlisele tegewusele.

On sündinud 16. juunil 1883. a. Wiljandim. Juuawere wallas, Ruesjanna talus talupidaja pojana. Õppinud Taadikwere wallakoolis, Pilistwere kihelkonnakoolis ja Põltsamaa E. Aleksandri koolis. Omandanud algkooli õpetaja kutse Paide linnakoolis. Mäo Palu w. k. õpetaja 1903—05; Paide l. algkooli juhataja 1906—10; Koigi 2-kl. min. k. juhataja 1910—16; Koeru alg. juhat. 1916—21; Sõtka alg. juhat. 1921. aastast.

Olnud Paide karskusseltsi „Jõu“ juhat. liige; Koeru kared. seltsi juhat. ja Koeru tuletõrje s. juhat. l.; Koeru õpet. ühingu asut. ja esimees; Peetri kared. s. juhat. l. ja esimees; Esna ühispõimatal. asut. ja raamatupid.; Peetri õp. ühingu juhat. l.; Peetri kaubatarwit. üh. rew. kom. l.; Esna tuletõrje s. juhat. l.

Kogu see pikk organisatsioonide loetelu räägib Peeter Leukist kui töökast ning tahtelisest inimesest.

Juhtiwa tegelasena tõmbab ta kaasa praegu kõigis Peetri tähtsamais seltsides ja ühinguis, kus tuntakse teda kui kaaluka ning faine otsustamisõigusega tegelast.

Jätkugu tublil töömehel teel kauaks ajaks jenist tahet ning püüdkust oma ümbruskonna hariduslise kui ka seltskondlise elu arendamistöös.

J. A.

Wahukülas otsitakse kulda.

„Sepa“ talu karjamaal olla suur warandus peidus.

Wanade juttude järele peab olema Wahuküllas, „Sepa“ talu karjamaal peidus suur warandus — siia olla maetud wanasti kulda. üle tüüt aja on leidunud jälle neid, kes maapõuest tahawad wara wälja tuua. Isegi kaugemalt olla käinud õnneotsijaid salaja kaewamas. Hiljuti leidis „Sepa“ talu peremees, et karjamaal suuremad kaewamised ettewõetud, nelja suure kiwi wahel. Kõhel kiwil on muuseas raiutud number „14“, ja seda peetakse warauduse leinkoha märgiks.

Piiometsa kiri.

„Ajundus“ rabas. Magistraali süwendamine. Teenijate puudus.

Et tänawu kewad wäga warane ja kuiw olnud, on jõudnud ka Piiometsa põllupidajad oma wilja seemendamisega lõpule, wastupidiselt eelmisele kewadele, kus sellega toime tuldi palju hiljem. Pikksilmi oodatakse withma.

Põllumeest röömustab haruldaselt hea rukki ja nisu kasw — nii tugewat rukist ei olewat enam ammu nähtud, kui see tänawu on. Et ilmad tuulised ja kuiwad on olnud, kasutatakse seda turwaste kuiwatamiseks: ladumiseks ning küünidesse paigutamiseks, selleks on peaaegu iga talu omale küüni rabasse ehitanud. Endine tühi raba näib nagu wäike ajundus wälja.

Kuigi aeg raske, on põllupidajad Piiometsas sunnitud erakordseid kulutusi tegema, nimelt magistraalkraawi süwendamiseks mis suubub läbi küla-meeste põldude ja heinamaade Käru jõkke. Mainitud kraaw kaswati esmakordselt juba mitme aasta eest ning nüüd nõuab jällegi puhastamist.

Walusalt annab tunda sel kewadel taluteenijate puudus, kuigi kindla teenistuseta inimesi on külas külluses.

Seltsi tegewus on kewade tulekuga joikunud, kuna spordi wastu hakatakse jälle elawamat huwi tundma. Nii harjutatakse käsipalli, ketta heitmist jne. Kõiksjale on kewad toonud elu ja tegewust.

Ambla kroonikat.

Sahk wiidi ära G. Birkwaldi Hoowist. Mõni päew hiljem läks B. oma sahka M. Randmanni sepikojas, kus ta oli juba lahutatud osades. Sepp üttles olema ostnud saha G. Lestalt, ega teadwat selle päritolu. Wiimaks leppis kokku ilma politseita: Birkwald sai saha tagasi ja Randmann jäi ilma 2 kroonist.

Laulatuste rekordi jaawutas kirik suwiste 2. pühal. Tanu alla pidi 7 noorikut. Kuna et ole Ambias korraga nähtud saranat laulatuste rohkust. Peale selle oli üheks noorpaariks 2 kwartsunna, kes swoguskaisid ainult **pead**.

12. jkp. algab **sõga** eraleer. Segaleeri pole siin ka 10 aastat peetud.

Hundikoerte rõõbas Ambla ümbruskonnas muutub rahwale tõeliseks wahtlusels. On ettetulnud eida juhtumeid, kus hundikoerad murrawad lambaid. Alles eelpühadel murdis Joosua ajunduses B. Muchelt koer maha A. Järwisoni 3 lammast.

Suurema palmekoosoleku korraldab homme, 11. jkp. Ambla weemaste kogudus oma pastoraadi juures. Kõnelema tulla usklike laugemaiest maakondadestki.

Kogudus on hõõg liikmemaksudega. Neid ei tasuta enam korraliselt. Nõiud on kogudusse nõukogu otsustanud nõuda wõlgadelt ainult 3 wiimase aasta maksu eest.

Ilusa mööbli, mis enamjagu on pehme, walmistas omale E. Kodaniburg. Wäljatõõtatud on täiesti puhtalt ja wõib sellega täiesti wõistelda äris müüdawatega, tulles aga pool odawam.

„Nõo“ talupidaja F. Grünthal on walmistanud endale põllurulli, millega wõib kergesti ja järsu pööramisega ilma wahetamata töötada, tõla, millega wõib äkkinda käiata ka suuremaidki asju ja mis on warustatud käigukastiga igasuguse kiiruse saamiseks ja kiwitõstmise masina, millega wõib tõsta kiwe 2 mtr. kõrgusele äkkinda kui mängides, olgugi et kiwide kaal on teinekord 600 kilogrammi raskuses.

Ka Järwamaal oli „Mahtra sõdasid.“

Talupoegade wastuhakkamine Rawal.

Gestimaa talupoeg oli juba 1816. a. saadik „maba“, kuid see wabadus oli ainult nominaline, kuna degelikult pidi ta sama rasket orjust kandma kui pärisorjuse päewil. Talupojal polnud tapriikki maad — see oli ju mõisniku päralt, ja kui talupoeg tahtis maad harida, pidi ta seda rentima mõisnikult kuulmata kõrge rendi eest. Nii nõudis mõisnik tol ajal kõhnale talu eest ille 300 jala- ja hobusepäewa aastas, peale selle weel igajuune „abitequ“ kõnniteed, heina ja õõtsile ajal. Siis weel tallwised kõrtsutöös naistel jne. Enda maalapikese harimiseks jäi talupojal üldse wäga wähe aega.

Kui 1858. a. jüripäewast Gestimaa „Talurahwa seadus“ maksma pandi, mille järele teoorjust kuulutawalt wähendati ja n.-n. abiteod hoopis laotati, püüdsid mõisnikud seadusse täitmisest kõrwale hoida. Selletati, et ennem kui seadus wõib maksma pääseda, darwis talumaad ümber mõõta jne. Enit talupojad kõrtsusid wanawiisi mõisaorjust kandmast ja ari tekkisid mõnel pool rahutused, näiteks suurem neist Mahtras, Harjumaal, mis tuntud „Mahtra sõja“ nime all.

Ka Järwamaa talupojad ei jäänud kõrwalseisu taju koha. Siin-seal tõusid wäikesemad rahutused, mis mõõkide pelsmistega lõppesid. Nii näiteks kõrtsusid Rawa walla talupojad 1858. a. suwel mõisa rukkisõidusele minemast. Kohalekutsutud sõjawägi „waigistas“ mõisu kohe ja arwatawad põhjustajaks said ametlult nuhelda. Ühele peaeesõitjale, Wiitla „Pärtle“ talu pidajale Jakob Pärtlile „mõõdeli“ 100 witsahaapi. Teda pidanud Rawa mõisnik parun Arnold Stackelberg mõisu ohutajaks. Rawa walla taltaja Jakob Tõrsamäe Tõrsamäe talust päästis ihunihtusest, kuna talupojad kui „wannunatud mehi“ polewat pelletud ja tema toimetati 3 aastaks trellide taha. Kõik mõisu ninamehed ajas mõisnik järgmisel kewadel rotudest minema. Ennem pidid nad weel sarnaseid sõdaweid talwe läbi toima, kes neile ihunõutust jagasid. Igaüks talu pandi 3—4 sõduri ja nende ülesandeks oli walwata, et „mõis“ tuleti ei pitseks.

Ka Albu wallas tekkis rahutusi. Seal tembeldasid mõisnikud prohwet Maltsweti selle tõkitusels.

Weesuw purskab tuld.

Ootamatult algas Weesuw jälle tegewust. Keewad laawajõed woolamad tulisse läigeteel alla, kuid õnneks kustunud enne, kui jõudnud mäejalal ajuwate küladeni. Sadandeid inimesi on tulnud Neapoli lähe kõikstele imetlema tulepurskamist, mis eriti öösel pakub iseärali-kuka maatepildi.

Pildil: lähiüleswõte Weesuwi kuplist. Ümberringi jahtunud laawa mass.

Jäneda kiri.

Seltside tegewusest. Kui jumala sõna juures mindi tüki. Seltsimaja walmib.

Nagu igal pool, nii ka Jänedal on seltskondliku elu elewusrikkam osa läbi, jest on saabunud juiste tõõde aeg, mil seltskondlikuks tegewuseks poje enam aega ega wõimalusi. Sellepärast pole mitte ülearune tagasi waadata ja arwustada möödunud talwel tehtud tööd.

Kahtlematalt kõige aktiiwsemats organisatsioniks tuleb tänawu aastal haridusseltsi nimetada. Kui temast eelmistel aastatel pea midagi kuulda polnud, siis selle wastu tänawu on seal otse paiawikuliselt tegutsetud. Senini tegutses ta raamatukogu seltsi nime all, tänawu taawel muudeti aga põhikiri ja wõeti uus nimetus — Jäneda haridusselts. Muretseti juur ja ajakohane raamatukapp, korraldati tantsuõhtuid, lihawõtte pühil põllutöökoolis pidu, siis wiimaks ka weel asjaline loterii. Nagu kuulda olla need ka kõik rahaliselt täiesti õnnestanud.

Ka maanaised ei maganud „talweund“, waid korraldasid ikka oma paar kurssust, kus ühel ajal õpetati lihawõrste walmistama ja teisel ajal pesu õmblema. Üks loengute seeria, kus lektoritena esinesid Jäneda põllutööteskkooli õppejõud ja millisest wäga rohkearwuliselt osa wõeti, tuleb ka naiste arwele kirjutada. Ka jumala sõna paktusid maanaised „maarahwale“. Selle korraldamise juures läksid küll kohalikud suurused isekeskis tüli, aga noh mis nüüd sellest, nähtawasti on nad juba jälle isekeskis ära leppinud.

Kaitseliit tema juba traditsioonilisel korraldab igal wabariigi iseseiwuse pühal pidu ja jõõl törwikutega rongikäigu. Muidugi ka korrapärasel lasteharjutused jne. No ega ka Jäneda mehed lasknises nii wiletsad ei olegi. Ambla eskadroni mehed, kes kodus oma kompaniile kõwasti „ära tegid“, tulid ja tahtsid jänedalasi ka wõita, aga Jäneda mehed saatsid Ambla ratsamehed 30-silmalise kaotusega oma „kodulinna“ tagasi.

Naiskodukaitses õhwardab paratamatult pereheitmine esile tõkkuda. Osa liikmeid, kes endi meeste elukutse pärast wäga lähedased on õppuskompaniile, tahawad iseseiswat jaoskonda moodustada, et siis ainult warustada ja toitlustada wälisõppustel koolipoisse. Räägitakse ka, et ei saadawat läbi kohaliku kompanii pealikuga, et delnud jälle ühe naise kohta, või mitme naise kohta halwasti. Aga no ega wist see pole õigus — räägiwad niisama.

Arge mõtelge, et sellega juba läbi on. Jänedal on ka tuletõrje ühing, majanduslikult kõige jõukam ühing kohapeal. Tuletõrjes tegutsewad kõik nii wanemad ka kaaluwamad mehed. Ei nad praegu muud mõtlegi, et kuidas saaks aga oma maja ehituse lõpule wiia, muidugi nii, et wõlgasid kaela ei tuleks. Talwel lõigatakse metsas palke ja weetakse saeweskisse, sealt jälle lauad maja juure, kõik talgu wiisi, ilma tasuta. Nüüd jälle pannakse palke paigale, et ammu walmisolewale saalile soetada õõrwalruume.

On ju kohapeal weel teisi päewakõõimusi, millede pärast piike murtakse, kuid ega neid tohi puudutada, sest need nii rohkem isiklist laadi ja sünnitawad asjata paksu werd, seepärast jätame selle teiseks korraks.

Waatleja.

Ringi ümber Järwamaa.

Koraalipühapäew. Eelolewal pühapäewal peetakse Koerus koraalipühapäew. K. 11 homm. on kirikus jumalateenistus, kus esinewad ühendatud sega-, nais-, mees- ja lastekoor umbes 200 lauljaga J. Jürgensoni juhatusel. Koraalipühapäew peetakse Koerus esmakordselt, ja see peaks rahwast kokku meelitama rohkel arwul. Kirikus läbiwiidud remondi tagajärjel on rõdu kirikus märksa suurendatud ja see wõimaldab laulukoori lähedamat ja paremat asetamist. Hiljem, algusega k. 1/2 2 p. järgneb kirikla aias näitemüük ja loterii kogunduse heaks.

Risti koolimaja ehitus algab. Albu wallawolikogu otsustas weel tänawu alustada Risti koolimaja ehitustöödega. Maja tahetakse sügiseks katuse alla wiia. Maja walmisehitamine kuni katuse alla läheb kalkulatsioonide järele maksma 8039 kr. Ale koolihoone lammutamisest saadud ehitusmaterjale on wallal 2768 kr. wäärtuses. Maja ehituseks on aastate jooksul kapitale kogutud 2569 kr. Walla tagawarakapitalidest wõetakse 2701 kr. Nii ehitatakse koolimaja walla oma rahaga, ilma laenu tegemata.

Taluhoonete wärwimise kursus Jänedal põllutööteskkooli juures korraldatakse 18.—30. juunini. Kursusel käsitatakse otstarbekohast taluhoonete wärwimist praegustes oludes. Kursuse algus pühap. 18. juunil k. 12 päewal. Kursustest osawõtmine ja korter on tasuta. Ülewalpidamine kohapeal maksab 65 senti päew. Osawõtta soowijatel tuleb teatada Jäneda põllutööteskkooli juhatajale.

Arawete algkooli 75 aasta juubelit peeti möödunud pühapäewal. Waimuliku talituse pidas Järwa-Madise kog. õpetaja A. Wieckmann. Aktusel tanti ette koorilaule, anti ülewaade kooli arenemisest, kõnelesid endised kooli kaswandikud. Rahwast oli koos rohkesti, samuti endisi kaswandikke, ja õpetajaid ka kaugemalt.

Wiru-Järwa ühine laulupäew. 11 jkp. peeti kenas Porkuni „Wanalinnas“ 2. Porkuni laulupäewa. Kuna Porkuni asub Wiru-Järwa rajal, siis oli koore osawõtmas mõlemist maakonnast. Ilusa ilma tõttu oli pealtwaatajaid kaunis palju, arwatawasti paartuhat. Üldsegakoori laulud olid kõik 10. üldlaulupeo laulud, samuti pajunakoorides. Laulupäewal oli ka kirjanik Jakob Liiw, laulu „Hõiskame kooris“ sõnade autor, kellele austusawaldus toime pandi.

Koigilaste külaloõt Päinurmele. Eelolewal pühapäewal, 18. jkp. kantakse Koigi rahwaraamatukogu seltsi tegelaspere poolt kell 8 õht. Päinurmes ette Ed. Wilde näidend „Pisuhänd“. Näidendis on kaastegew hiljuti Argentiinast saabunud pr. S. Liiw-Idam.

72-aastane wanake wargil. Tapa rahukohtuniku juures seisis süüpingil 72-aastane J. Olup. Teda süüdistati selles, et Kärewete mõisa heinaküünist heinu warastanud. Omal seletusel teinud seda hädasunnil, sest loomad olnud näljas.

Warem O. karistatud pole. Oma süü tunnistas ta awameelselt üles. Kohus mõistis wanakese 6 kuuks wangi tingimisi.

Nupukaib mehi Sargweres. Sargwere ajunduses äratawad tähelepanu paar ettewõtlikku meest oma käsitööga, kes ilma mingi sellekohase eelhariduseta walmistawad kena mööblit ja otstarbekohaseid ja praktilisi põllutööriistu.

Järwa kroonikat.

Ambla kõrgkool. Ambla kõrgkool on kõrgkool, mis on kõrgkool, mis on kõrgkool, mis